

УДК 336.2(477)

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЗА ФОРМУВАННЯМ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ ВІД ОПЕРАЦІЙ З КАПІТАЛОМ

Коваленко С. О., к.е.н., (ХІФ УДУФМТ)

Розкрито сутність контролю за формуванням доходів бюджету від операцій з капіталом, окреслено основні напрями його удосконалення.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, доходи бюджету, надходження, контролюючі органи, операції з капіталом.

Постановка проблеми. Державний контроль за станом фінансових ресурсів і потоків у фінансовій сфері є досить важливим і складається з заходів перевірки законності і доцільності дій у сфері формування, розподілу і використання грошових коштів державного та місцевих бюджетів. Правильна організація та здійснення контролю повинна сприяти забезпеченню законності, охороні власності, правильному, ефективному та економному використанню коштів і попередженню порушень.

Під час економічних, політичних, соціальних змін, які відбуваються в даний час в Україні, стає очевидною потреба у вдосконаленні державного фінансового контролю, зокрема контролю за формуванням доходів бюджету від операцій з капіталом. Ця потреба викликана популярністю сьогодні та перспективністю збільшення обсягів здійснення операцій з продажу основного капіталу, землі та державних запасів товарів в подальшому. За допомогою фінансового контролю за надходженнями від операцій з капіталом забезпечується своєчасність внесення коректив у планування та прогнозування зазначених доходів, отримання інформації про реальний стан справ щодо проведення операцій з капіталом, виявлення порушень чинного законодавства та відхилень від установлення правил та нормативів.

Державний фінансовий контроль слід розглядати як один з важливих елементів процесу управління формуванням та ефективним використанням бюджетних коштів. Для належного та ефективного його здійснення діяльність перевіряючих органів повинна бути чітко регламентована діючим законодавством, а також необхідно детально визначити завдання даного виду контролю, компетенцію органу, що повноважний здійснювати дану перевірку, стадії, на яких здійснюється контроль та в яких джерелах фіксуються його результати.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми удосконалення системи контролю за формуванням та ефективним використанням бюджетних коштів присвячені

праці багатьох вчених та практиків, зокрема Н. С. Вітвицької, В. Ф. Піхоцького, І. Б. Стефанюка, Б. Ф. Усача. Ними розглянуто сутність, завдання та роль державного фінансового контролю, однак роль державного контролю дохідної частини бюджету в розрізі планування та виконання доходів від операцій з капіталом та підвищення його ефективності в сучасних умовах фінансової кризи залишилися поза увагою.

Формування цілей статті. Розробка напрямів удосконалення державного фінансового контролю за формуванням доходів бюджету від операцій з капіталом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий контроль – одна з форм управління фінансами, особлива сфера контролю, зумовлена формуванням і використанням фінансових ресурсів у всіх структурних підрозділах економіки держави [5].

Контроль дохідної частини бюджету проводиться з метою забезпечення єдиної державної політики у сфері забезпечення бюджетних надходжень й захисту соціальних та економічних інтересів громадян.

Державний фінансовий контроль на макрорівні забезпечує підвищення ефективності функціонування економіки, обіг фінансових ресурсів відповідно до обмежуючих законодавством параметрів, повноту сплати податків та обов'язкових платежів, блокування діяльності, що загрожує національній безпеці держави, монополізує ринки, спрямована на організацію забороненого державою виробництва товарів і надання послуг, несе в собі значні соціальні загрози, які зачіпають інтереси великих груп громадян, порушує законні інтереси держави, суб'єктів підприємницької діяльності та суспільства в цілому [4].

Державний контроль в Україні здійснюється за принципами пріоритетності безпеки у питаннях життя і здоров'я людини, функціонування і розвитку суспільства, середовища проживання і життєдіяльності перед будь-якими іншими інтересами і цілями у сфері господарської діяльності; підконтрольності і підзвітності

контролюючого органу відповідним органам державної влади; рівності прав і законних інтересів усіх суб'єктів господарювання; об'єктивності та неупередженості здійснення державного контролю; наявності підстав для здійснення державного контролю; неприпустимості дублювання повноважень контролюючих органів; невтручання органу державного контролю у статутну діяльність суб'єкта господарювання, якщо вона здійснюється в межах закону; відповідальності контролюючого органу та його посадових осіб за шкоду, заподіяну суб'єкту господарювання в наслідок порушення вимог законодавства; дотримання умов міжнародних договорів України; незалежності органів державного контролю від політичних партій та будь-яких інших об'єднань громадян [1].

Ревізії виконання місцевих бюджетів проводяться комплексно у фінансових органах, які виконують бюджет відповідного рівня, бюджетних організаціях, які фінансуються з цього бюджету, та в підприємницьких структурах, які одержують бюджетне фінансування, бюджетні кредити під гарантії держави, органів місцевого самоврядування [2].

Контроль виконання дохідної частини бюджету в розрізі доходів від операцій з капіталом в Україні здійснює Розрахункова палата, контрольно-ревізійна служба, Національний банк, Міністерство фінансів та інші органи виконавчої влади у межах повноважень, визначених законодавством України. Серед спеціальних органів державного фінансового контролю за формуванням доходів бюджету від операцій з продажу основного капіталу слід також назвати Державну пробірну палату України, спеціалісти якої здійснюють випробування, контрольний аналіз та клеймування ювелірних та інших виробів з дорогоцінних металів як вироблених в Україні, так і ввезених з-за кордону для продажу; роблять арбітражний контрольний аналіз для визначення вмісту дорогоцінних металів, реєструють суб'єктів, які здійснюють операції з дорогоцінними металами.

Надходження від операцій з капіталом є досить специфічним джерелом доходів бюджету, тому потребують спеціального контролю з боку держави, тобто проводити його доцільно за кожним видом доходу окремо.

Так, контроль за доходами від продажу основного капіталу, одним з видів яких є надходження коштів від Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, треба проводити з моменту видобування дорогоцінних металів, їх транспортування і зарахування до Державного фонду дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння до моменту їх реалізації. При здійсненні контролю за операціями з дорогоцінними металами на стадії їх видобування

та обробки доцільно звернути увагу на матеріально-технічну базу золотовидобувного підприємства (наявність належного контролю якості продукції, забезпечення приміщень системою охорони та протипожежної безпеки); наявність ліцензій на право ведення золотовидобувної та золотопереробної діяльності; стан розрахунків підприємства з бюджетом, дотримання вимог щодо транспортування золота до Державного сховища. На стадії реалізації золота контролюючим органам варто звернути увагу на методику формування ціни на товари, що реалізуються на аукціоні, облікові документи щодо зберігання та продажу цінностей, кінцеву ціну реалізації дорогоцінних металів та зарахування коштів на спеціальний рахунок Державного казначейства за кодом бюджетної класифікації 31020000.

При перевірці формування доходів бюджету від реалізації державних запасів товарів доцільно звернути увагу на ведення бухгалтерського і статистичного обліку матеріальних цінностей державного резерву, перевірити їх цільове використання, дотримання встановлених умов зберігання і термінів проведення освіження товарів, методику формування цін при їх реалізації, а також повноту зарахування коштів від реалізації на спеціальний рахунок Державного казначейства за кодом бюджетної класифікації 32000000.

Контроль за надходженнями від операцій з продажу землі треба проводити з метою встановлення зловживань на місцях під час проведення аукціонів, звернути увагу на формування цін продажу та оформлення документів про право власності на землю, а також на повноту перерахування коштів на спеціальний рахунок Державного казначейства за кодом бюджетної класифікації 33010000.

З метою удосконалення системи державного фінансового контролю дохідної частини бюджету доцільно розробити та затвердити програму законотворчої діяльності з удосконалення законодавства у даній сфері, визначивши в ній конкретні терміни розробки та прийняття законів, інших законодавчих актів, встановити терміни її реалізації і постійний контроль за виконанням; в законодавчих актах варто передбачити методи регулювання відносин у сфері здійснення державного контролю за дотриманням бюджетного законодавства, визначити органи, покликані здійснювати такий контроль, їх повноваження; провести парламентські слухання з обговорення актуальних і загальних проблем організації ефективного державного фінансового контролю в Україні та визначення напрямів і термінів їх розв'язання; розробити методику оцінки ефективності контрольно – перевіркової діяльності

та забезпечити її використання у практичній роботі [3].

Висновки. З метою удосконалення державного контролю за формуванням доходів від операцій з капіталом доцільно провести такі практичні заходи:

а) організувати звірки щодо повноти перерахування коштів від продажу цінностей Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, державного матеріального резерву та землі;

б) з метою встановлення об'єктивної ціни на землю місцевим органам підготувати інформацію про кількість земель, де не проведена грошова оцінка, та земель, де згідно з чинним законодавством необхідно провести переоцінку їх вартості;

в) проаналізувати показники доходів бюджету від операцій з капіталом протягом останніх років та, за необхідності, внести пропозиції щодо коригування обсягів планових надходжень до бюджету;

г) систематизувати та доповнити нормативно – правові акти щодо контролю за повнотою надходження доходів від операцій з капіталом в частині оновлення методики проведення перевірок та посилення відповідальності за виявлені порушення;

д) систематично проводити аналіз та оцінку ефективності контрольної – перевіркової діяльності та забезпечити матеріальне заохочення працівників перевіряючого органу.

Отже, організація та функціонування чіткої системи державного фінансового контролю - це обов'язковий елемент управління, а його вдосконалення повинно здійснюватися як складова загальної системи заходів з удосконалення

управління плануванням та виконанням доходів державного та місцевих бюджетів.

Підбиваючи підсумки, варто зазначити, що досягнення суспільно значущого результату державного контролю доходів від операцій з капіталом залежить не лише від комплексності та якості контрольних дій, а й від використання матеріалів контролю органами, діяльність яких оцінюється. Контроль за надходженнями від операцій з капіталом повинен бути дійовим, орієнтованим не тільки на виявлення, але й на попередження фінансових порушень, створювати основу для прийняття конкретних рішень. Лише за таких умов за результатами кожного аудиторського дослідження будуть напрацьовані конструктивні заходи для усунення виявлених недоліків та упущень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.07 р. - № 877 – V
2. Державний фінансовий контроль: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Н. С. Вітвицька, І. Ю. Чумакова, М. М. Коцупатрий, М. Т. Фетченко.– К.: КНЕУ, 2004. – 408с.
3. Піхоцький В. Ф. Удосконалення і розвиток державного фінансового контролю та аудиту за надходженням коштів Державного бюджету України та їх використанням / В. Ф. Піхоцький // Фінанси України.- 2007. - №3. – с.75- 82
4. Стефанюк І.Б. Мета і завдання державного фінансового контролю підприємницької діяльності // Фінанси України. – 2002. – № 4. – С. 133–137
5. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія: Підручник. – 7-ме вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2008. – 263с.

Анотація. Рассмотрена сущность государственного финансового контроля за формированием доходов бюджета от операций с капиталом и разработаны основные направления его усовершенствования.

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, доходы бюджета, поступления, контролирующие органы, операции с капиталом.

Summary. The essence of governmental financial control of forming of budget revenues from the operations with capital is examined and main directions of its improvement are developed.

Key words: governmental financial control, budget revenues, taking, controlling units, operations with capital.

*Рецензент к.е.н., доцент ХІФ УДУФМТ Чумак О.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Сухорукова Т.Г.*